

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

2019
03

BOLDOGASSZONY-KÁPOLNA | Zalaegerszeg, Gébárti-tó
Makovecz Imre

AZ UDVAR CSENDJE – ISKOLA BUDAKESZIN
Turi Attila

ZSIGMOND LÁSZLÓ 60 ÉVES | Interjú
FŐÉPÍTÉSZEK | Dénes György – Verőce

INTERJÚ DÉNES GYÖRGGYEL

Dénes Eszter, Salamin Krisztina

FŐÉPÍTÉSEK

Dénes György – Verőce

Az Országépítőben immár hat éve mutatunk be főépítéseket az ország legkülönbözőbb pontjairól. Általában sokéves, évtizedes tapasztalattal rendelkező, jelentős eredményeket felmutató kollégákkal beszélgettünk. Ebből a szempontból a Dénes György Pro Architectura díjas építésszel készített interjú rendhagyó: „csupán” három évig volt Budakeszi főépítész, Verőcét ebben a minőségében mindössze egy éve segíti. Tervtanácsstagként Budakalászon 2007-től vesz részt a véleményezési folyamatban, jelenleg a fővárosi II. kerület és Budakalász tervtanácsának tagja. Számos díjjal elismert tervezői praxist folytat Szentendrén, épületfotóival albumokban és folyóiratokban is találkozhatunk. Úgy véli, tapasztalatai leginkább a főépítési megbízatással szemben bizonytalanoknak és az újrakezdőknek szolgálhatnak tanulsággal, és adhatnak erőt a továbbiakhoz. Dénes Eszter és Salamin Krisztina interjúja.

tásában. Abban, hogy az épületek – melyekben életünk nagy részét töltjük – az embereket motiválják, nevelik, közösséget építenek, és hangulatot teremtenek. Ahogyan Makovecz Imre is mondta, egy kultúrát közvetítenek. Ezt lehet katedrálisról is terjeszteni, meg úgy is, hogy főépítésként belenézünk a másik ember szemébe. Bizony számolnunk kell azzal, hogy lesz, aki emiatt ránk csapja majd az ajtót, és néhányan nem fogadják majd a köszönésünket. A főépítészség a szakma vérkeringése, aki ebben nincs benne, az nem látja át teljes mélységé-

Dénes György (1973)

Pro Architectura díjas építész, vezető tervező

1996	Diploma Budapesti Műszaki Egyetem Építésmérnöki Kar – tervező szakirány	2003	Az Év Szép Háza díj – Budapest, családi ház
1996–1997	Makay Tamás építésziroda – építész munkatárs	2011	Pro Architectura díj – Hatvan, buszpályaudvar
1997–2009	Építész Kalács Kft. – építész munkatárs	2016	Év Homlokzata különdíj – Fonyód, nyaraló
2002	vezető tervező	2017	Év Háza fődíj – Balatonhénye, lakóépület
2009–	DNS-műterem	2018	Év Balatoni Üdülőépülete fődíj – Fonyód, nyaraló
2007–	Budakalász, tervtanácsi tag	2019	Wéber Antal-díj
2012–2015	Budakeszi főépítész		
2015–	Budapest II. kerület, tervtanácsi tag		
2018–	Verőce főépítész		
2019	Szentendre, tervtanácsi tag		

► **Miért tekinti kötelességének egy tervezői praxist folytató, irodát fenntartó, díjazott építész ma Magyarországon, hogy főépítésként is helytálljon? Ez egy kihívás?**

Ha valaki hisz abban, amit csinál, akkor azt a harctéren, az arcvonalban is képviselni kell. Főépítésként úgy vélem, hogy egészen más egy elit körben nagy igazságokat kinyilatkoztatni, ezért elismeréseket és egymás között vállveregetéseket kapni, mint ugyanezt a terepen, a való életben megtenni. Itt első kézből, konkrét visszajelzések alapján tapasztalható meg a szakma és a laikusok között feszülő ellentét.

► **Mi az, amiben hiszel?**

Az épített környezet ránk gyakorolt ha-

▼ Híd a mamutfenyőkhöz. Építész: Turi Gergő, 2014. Fotó: Dénes György

ben a folyamatokat. Ez igaz természetesen az oktatásra is, amely egy másik szintje az építészetnek. Azt mondhatnánk, hogy annak van a legnagyobb rálátása a szakmára, aki tanít, megismeri az utánpótlást, a diákok reakcióit, mellette tervezési praxist folytat, és egyben főépítésként is tevékenykedik.

► **A te életutad jól mutatja, hogy ez is egy tanulási folyamat, melyben nem biztos, hogy az ember minden asszót megnyer. Budakeszin három év után te mondtál fel, és úgy tűnt, a továbbiakban nem is kacérkodsz ilyen megbízással.**

Budakeszi egy különleges adottságú város az agglomerációs települések minden bájával és nyúgével, erős és hathatós civil – sváb – közösséggel, amelynek nagyon sokat köszönhetek. Az itt eltöltött évek számomra valóban a tanulás éveit voltak, hiszen senki sem születik főépítésznek. Tény, nem sikerült minden úgy, ahogy szerettem volna. Jóllehet a város életében jelentős eredményeket – óvodabővítés, helyi televízió központja, híd és kapu a természetvédelmi területre, HÉSZ-módosítás, környezetrendezések, információs táblák, városi piac rendezése – értünk el Győri

Ottília polgármester asszonnyal együttműködve. Mégis úgy éreztem, iránymutatásaimban nem bíznak meg, szükséges, de megkerülő elemként pedig nem akartam közreműködni a város életében. Amellett, hogy nem kívántam hivatalnok főépítész lenni, a döntő lépés meghozatalában az is közrejátszott, hogy ekkor jelent meg a 300 négyzetméter alatti épületekre vonatkozó bejelentési eljárás, mely Budakeszi esetén lefedi az építési engedélyek jelentős részét. Miután ezeket a továbbiakban a tervtanáccsal nem véleményezhettük – még a kerítésbe sem szólhattunk bele, noha az az egyik legjelentősebb településkép-formáló elem –, a jelenlétem részben értelmét veszítette.

► **Két év elteltével Verőcén újult erővel vetted bele magad a főépítési munkába. Milyen terveid vannak ezen a településen?**

Felmondásom után, hitemet elveszítve, valóban úgy gondoltam, nem fogok a továbbiakban főépítési megbízást vállalni. Ugyanakkor hiszek abban, hogy ha tanulunk a tapasztalatainkból, nem kizárt, hogy egy elvesztett verseny után a következőt megnyerjük. Verőcére két helyről is ajánlottak, így kötelességemnek éreztem felülvizsgálni korábbi elhatározásomat. Ennek szükségességéről nemcsak a helyszín, hanem a polgármesterrel történt első beszélgetés is meggyőzőtt. Biztosítottak arról, hogy nem hivatalnokot keresnek: havi egyszer van fogadóóráim, ugyanakkor bármikor rendelkezésre állok, ha szükség van rám. Az értékvédelem mellett tevékenységemet elsősorban a hozzáadás és az elvétel kettősére építem. Egy település többféle eszközzel munkálkodhat a minőségi, élhető és esztétikus arculat elérésén. A közterület „mindent visz” – mondhatnánk: még rossz állapotú épületállomány esetén is keretet ad, összefog, és kedvező benyomást kelt. Katalizátorszerepe van: sokszor egy jól átgondolt közterületrendezés hozza magával a környező épületek megújulását. A legegyszerűbb és legolcsóbb lépés, egyben mindennek a kezdete azonban nem az építés,

hanem az elvétel: az „ottmaradt” vasak, betonarabok, már rég nem aktuális vagy éppen önkényesen kihelyezett, ún. gerillahirdetések, törött virágvályúk összeszedése, a felesleges korlátok elbontása. A következő a növényzet átgondolt telepítése, mely a közterület rendezésének egyik legfontosabb lépése. És akkor a tényleges építésről még nem is beszéltünk...

► **Mi az, ami már megvalósult egyéves ottléted alatt?**

Grauszmann György polgármester úr általában a megfelelő pillanatban, kelő intenzitással vág bele a dolgokba. Így volt ez a Duna-parti strandnál is, melynek tervezésével már a lehívható támogatás hírére elkezdünk foglalkozni. Ez is a hozzáadás-elvétel elve mentén egy leltárral indult, melyből vi-

lágosan látszott, hogy a beavatkozások 80%-a a problémás részek elvételéből, elbontásából áll, a fennmaradó 20% pedig elsősorban kertépítészeti kérdés. Hasonlóképpen alakult a bölcsőde pályázata, melyre szintén felkészültünk, így megnyerte a támogatást a város. Jelenleg a polgármesteri hivatal tagozataitól megfosztott homlokzatának rekonstrukciójával foglalkozom. Fontos, még elődöm, Mátéffy Anna idején indult projekt egy közfunkciót betöltő villaépület emeleti szintjének az eredetivel megegyező visszaépítése, mely jól mutatja a közösség értékekhez való pozitív hozzáállását.

► **Valljuk be, nincs egyszerű helyzetben egy polgármester sem, hiszen nem egyértelmű mindenki számára egy főépítész alkalmazásának előnye.**

Ezt nem szabad sem elvárni, sem számon kérni, ráadásul a törvény igen szűkszavúan fogalmaz. Csak az a településvezető érzi ennek igazi jelentőségét, aki már elért valamit főépítésze segítségével. Veresegyház vagy Budakalász például már tudja, miről szól ez a történet... Tény, hogy akik ezt nem tapasztalták meg, azok könnyen megelégednek az építészhatalom osztálylával, amit tévesen főépítési hivatalként azonosítanak. Sok kolléga adminisztrációs munkatárs nélkül, hivatalnokként, sokszor szoba, sőt saját asztal nélkül dolgozik. Noha döntéshozó szerepet vállal, ennél fogva a polgármester és a jegyző mellett kellene keresnünk...

► **Tapasztalataid alapján mit tanácsolnál egy városvezetőnek, ha főépítésszel szeretne alkalmazni? Milyen érvekkel győznéd meg ennek szükségességéről?**

▲ Gyermekfoglalkoztató, Budakeszi. Építész: Dénes György

▲ Óvodabővítés, Budakeszi. Építész: Dénes György

▲ Családi ház átalakítása, Budakeszi. Építész: Dénes György

▲ Bölcsőde, Verőce. Építész: Dénes György

▲ Családi ház, Budakeszi. Építész: Dénes Eszter

▲ Lovarda, Budakeszi. Építész: Dénes Eszter

Első pont a bizalom. Ez a tervezésnél is így van: ha a megrendelő nem bízik meg az építészben, abból jó eredmény nem szület. Ha egy polgármester állandóan gyanakszik, hogy a főépítést nem a szakmaiság és a város szeretete vezérli, hanem például lobbierdekek, a közös munka halálra van ítéelve. Ugyanakkor látnunk kell, nincsenek egyszerű helyzetben a polgármesterek. Rájuk nehezedik a település valamennyi szociális és pénzügyi problémája, sokszor a túlélés a legfőbb cél, ami már önmagában nagy eredmény. Közakaratot teljesítenek, vagy éppen tagadnak meg, miközben óriási a nyomás a választók részéről. Ciklusokban kell gondolkodniuk, lehetőleg megnyerni a következőt, és ez a ciklikusság valójában ellentétben áll a hosszú távú gondolkodással. Mindeközben az építész a tervezésnél ötven, sőt ideális esetben száz évben gondolkodik. Egy-egy döntésnél az

építész komplex látásmódja nélkülözhetetlen ahhoz, hogy valamennyi hosszú és rövid távú hatást világosan lásson a döntéshozó. Nem csupán távlatokban gondolkodik, hanem szakterületeket képes összefésülni, összefüggéseiben szemléli az adott problémát. Adott esetben – például egy pályázati pénz elköltésénél vagy egy felújításra szoruló épület esetén – koncepciót tud formálni, előkészítő alapgondolatot tud megfogalmazni, a műszaki és jogi lehetőségeket is felmérve. Azt tapasztaltam, hogy egy település életében a problémák nagy része a településtervezéshez és az épített környezethez köthető, ezek akkumulálják a legnagyobb elégedetlenséget a lakosság körében. Sok esetben visszafordíthatatlan károkat okoz például egy átgondolatlan belterületbe vonás, vagy egy hibás városfejlesztési koncepció, rossz helyen kijelölt gazdasági vagy közfunkciókkal.

► Fontos, hogy helyi legyen a főépítész?

Ideális helyzet, ha helyi, de illúzió, hogy ez valamennyi településen így legyen. Úgy vélem, hogy kellő intelligencia és érzékenység esetén rövid idő alatt egy külsős is átlátja az adott települést, és szívvel-lélekkel tud dolgozni érte. Ráadásul kívülállóként sokszor jobb a rálátása az adott településre, annak értékeire vagy problémáira. Ennél lényegesebbnek tartom azt, hogy tervezői praxist folytasson, különben nem látja át a piacot, a lehetőségeket, nem tud kapcsolatot teremteni a városvezetés és a polgárok között. Fontos, hogy adott helyzetben egy gyors tervvázlattal, vagy éppen kész tervvel segítse a települést. A főépítészek bizony sok esetben a bizalomra építve, anyagi ellenszolgáltatás nélkül, irodai háttérüket csatasorba állítva vállalnak be egy-egy munkát, a nyertes pályázatokra jellemző hosszás utófinanszírozással. Lelkesedésből...

► Több mint 18 település és 2 régió arculati kézikönyvének (TAK, ÉTAK) elkészítésében vettél részt. A sors fintora, hogy ebben a sorban éppen Verőce és Budakeszi nem szerepel. Tervezőként és főépítészként hiszel a TAK-ban?

Amennyiben közkincs, azaz a polgárok által elérhető az adott dokumentum, megfelelő színvonalú és közérthető, úgy feltétlenül hiszek benne. Sajnos azt tapasztalom, hogy ez a települések nagy részén nem áll fenn... A gyerekeket is csak jó példával lehet tanítani: a helyes villatartást nem elmagyarázni, hanem megmutatni kell. Az ünnepek megélése és a házipítés is ilyen. Ezen a téren hiánypótló a TAK, ami egy viselkedésmódot is közvetít, ha kellő számú, nem kizárólag helyi jó példát mutató fotó és rajz inspirálja az olvasót.

► Több helyen is meghívott tervtanács tag vagy. Főépítészként tartasz tervtanácsot? Mit gondolsz erről az intézményről?

Általánosságban úgy gondolom, a jelenlegi formájában nincs értelme tervtanácsot tartani. Néhány év tapasztalata azt mutatja, hogy nem

◀ ◀ Strand, Verőce. Tervező: Kedves Zsófia tájépítésmérnök, 2019

szabadna a polgármesterre testálni a tervek elutasításának ellenjegyzését, mert nem mindenki meri ezt felvállalni a választók, kisebb településen a szomszéd vagy a gyermekét oktató helyi tanítónő felé... Ez ma a legnagyobb konfliktus főépítész és a településvezető között, amit a jó kommunikációval, meggyőzéssel sem lehet minden esetben elsimítani. Sokan, sokféle megoldást javasolnak erre, a tervtanács kétharmados nemleges döntésének kötelező figyelembevételétől a kétszintű véleményezésig bezárólag. Tény, hogy a polgármesterek bizonytalansága, vagy a tervtanácsok gyengesége miatt sok sebet ejtettünk már településeinken, ezért különösen fontos lenne, hogy a kiemelt helyszínekre, védett településrészekre, tájegységekre csak kvalitatív építész tervezhessen. Ezt a fentiek figyelembevételével úgy lehetne elérni, ha e területeket független tervtanács is véleményezné. Itt kell megjegyezni, hogy a kamarai díj hazai rendszerét sem tartom igazságosnak, mert jelenleg mindenki azonos összeget fizet, függetlenül attól, hogy évi hány házat, hány négyzetmétert tervez. Egyfajta szűrésre tehát ezen a területen is szükség lenne.

► Azaz nem a tervtanács intézményét, hanem a jelenlegi működési feltételeit tartod visszásnak?

A tervtanács hasznosságához nem fér kétség. Egy fővárosi kerületben például

sokszor nem egyértelmű egy-egy döntés, így fontos, hogy a főépítész munkáját egy ilyen tanács is segítse. Kisebbségi településen szinte minden kezelhető főépítési szinten, ugyanakkor megerősítő jellegű, ha egy tervtanács véleményére is hivatkozhat. A tagok számára is fontos, mert rengeteget tanulunk egymás reakcióiból, és a felmerülő problémák jellegéből. Ezt saját praxisunkban is hasznosítjuk, míg egy „szobamérnöknek” nincs rálátása a való élet problémáira. Maga a tervtanács való részvétel pedig jó előképzettséget ad a főépítési működéshez. Számomra azonban a legnagyobb visszaigazolás az, amikor megfogadva és megértve tanácsainkat, a megrendelő vagy a tervező kolléga is elégedett a végeredménnyel.

► Az sem veszi el a kedved, hogy hiába a véleményezés, ma semmi nem garantálja, hogy pontosan az valósuljon meg, amit jóváhagyott a tervtanács?

Reischl Gábort tudom idézni, a budakalászi tervtanácsban ismerhettem meg: „olykor elfog a reménytelenség...”. De az ember folytatja, és mindig emlékeztetem magam arra, amit Turi Attilától tanultam: a nagy bajt kell megelőzni, például a léptéktelen gesztusokat, mert részletekbe menően már nem tudunk hatni. Mindent az adott tervező képességeihez, és nem a legmagasabb szintű, „folyóirat-építészethez” kell viszonyítanunk. A többi a tervező felőssége. Ugyanakkor valóban elkese-ritő, hogy a teljes rendszer ellenőrzési

szintje nincs biztosítva, sokszor rá sem ismerünk a megépült házra, a polgárok pedig jogosan vonják ilyenkor kétségbe a tanács létjogosultságát. Ráadásul jelenleg kardinális dolgokat lehet engedély nélkül megváltoztatni, ilyen a ház színe, vagy az eresz mérete. Bizakodó vagyok, hogy ezen a téren a közeljövőben változások lesznek.

► Milyen embert kíván ez a pozíció?

Jó lenne, ha egyre több fiatal választaná a tervezés mellett a főépítési hivatást. Ehhez azonban, mint mindenhez, jó arányérzék is kell. Ez veleszületett képesség, de bizonyos szintig tanulható: főépítészként olykor a kis eredményeknek is örülni kell, és tudni kell elengedni azt, amin változtatni nem tudunk. Számításba kell venni, hogy egy városvezetés döntését sok szempont befolyásolja, és előfordul, hogy a főépítész minden igyekezete ellenére sem sikerül „jó”, számára vállalható döntést hozni. Ez azonban nem feltétlenül a főépítész kudarca. A taktikát is érdemes elsajátítani: türelmesen kell figyelni és hallgatni, a sok felesleges beszéd helyett meg kell tanulni utolsónak megszólalni. Fontos a jó kommunikáció, hiszen egy főépítész villámhárító is egyben a polgárok és a városvezetés között. Ami pedig a leglényegesebb: ahogyan a tervtanácsnál is mondtam, bár törekedni kell rá, nem kell, és nem lehet mindig tökéleteset alkotni, elég a jó is – ennek megértéséhez pedig kellő humorérzék is szükségeltetik.

MASTER ARCHITECTS

For six years now, we have been featuring Master Architects from various locations throughout the country. We usually talked to colleagues with decades of experience in achieving significant results. In this respect, our interview with architect György Dénes, winner of the Pro Architectura Award, is somewhat unusual. After serving as the Master Architect of Budakeszi for a mere three years, he has occupied the same position in Verőce for one year. A member of the planning boards of several settlements, he is also active as an architectural designer in Szentendre, for which he has received several awards. His photos of buildings have been widely published. He believes in the effect of the constructed environment on individuals and the community, a belief he enacts in his role as the Master Architect of small settlements. In order to realize a high-quality, liveable and aesthetic townscape, he focuses on developing public areas. The complex perspective of the architect is indispensable for allowing stakeholders to factor all short-term and long-term effects into their decisions. Not only must the architect see the larger picture, but he must consider different areas of expertise as well. As Master Architect and a member of planning boards, György Dénes is dedicated to solutions that are in scale with the location.